

HUOM! Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutukseltaan ja painoasultaan.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Nyqvist, A. (27.04.2023) Kirjastoammattilainen informaatioarkkitehtuurissa. eSignals PRO.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023042739101>

PLEASE NOTE! This is an electronic self-archived version of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Nyqvist, A. (27.04.2023) Kirjastoammattilainen informaatioarkkitehtuurissa. eSignals PRO.
<http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2023042739101>

Copyright: © 2023 by the authors and Haaga-Helia University of Applied Sciences. Licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC SA) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>).

Kirjastoammattilainen informaatioarkkitehtuurissa

Antti Nyqvist

Informaatioarkkitehtuurille ei ole yhtä yleisesti hyväksyttyä määritelmää.

Rosenfeldin ym. (2015) mukaan yhteisesti jaetun määritelmän löytämisen hankaluus heijastaa informaatioarkkitehtuurin luonnetta verrattain uutena ja monipuolisena alana. Informaatioarkkitehtuurin piirissä työskentelee ihmisiä niin käytettävyystutkimuksen, visuaalisen ja graafisen suunnittelun, web-suunnittelun ja sisällöntuotannon, tietojärjestelmien, informaatiotutkimuksen ja kirjastoalan koulutusten pohjalta.

Kauhanen-Simanaisen (2003) mukaan informaatioarkkitehtuurin luomiseen tarvitaan näiden alojen näkemysten synteesiä, mutta mikään niistä ei yksinään tarjoa valmiita taustaa informaatioarkkitehturin työhön. Informaatioarkkitehti on hallittava sekä informaatiota että sen arkkitehtonista suunnittelua.

Informaatioarkkitehtuurin luonnetta ja määritelmää voi hahmottaa kysymällä, mikä näillä edellä mainituilla aloilla on yhteistä, mitä näkökulmia ja osaamista ne jakavat. Ne kaikki vaativat tiedon keräämistä ja analysointia, ja sen järjestämistä löydettävästi ja ymmärrettävästi. Kun näin tehdään, luodaan samalla näitä tavoitteita tukevia rakenteita.

Informaatioarkkitehtuuri on sekä tiloja että luokitteluja

Informaatioarkkitehtuurin käsitettä teki 1970-luvulla tunnetuksi arkkitehti **Richard Saul Wurman** (Ding & Lin 2010). Wurman näki tiedon hankintaan, organisoimiseen ja esittämiseen liittyvät ongelmat saman kaltaisiksi ongelmiksi kuin mitä arkkitehdit työssään kohtaavat.

Informaatioarkkitehti tunnistaa Wurmanin määritelmän mukaan asioissa toistuvuuksia ja sääntöjä, ja sitä kautta tekee monimutkaisia asioita ymmärrettäväksi sekä luo rakenteita ja karttoja vaihtoehtoisista tavoista tarpeen tyydyttämiseksi.

Kysymys on ihmisten (tiedon-, toiminnon-, estetiikan-) tarpeista, tarpeiden vuorovaikutuksesta, ja niiden tyydyttämisestä erilaisilla tilaratkaisuilla. Wurman visioi informaatioarkkitehtuurin alan ja työyhteisön kasvavan 2000-luvulla, vastauksena tiedon määrään lisääntymiseen ja sen selkeyteen, ymmärrettävyyteen ja organisointiin liittyviin vaatimuksiin. (Ding & Lin 2010.)

Wurmanin jälkeen informaatioarkkitehtuuria on määritelty monella painotuksiltaan toisistaan hieman poikkeavalla tavalla, mutta kaikki ne jakavat Wurmanin vision tiedon organisoinnista ja löydettävyydestä.

Yhteistä erilaisille määritelmille on myös luokittelun, nimeämisen ja navigointi- ja hakujärjestelmien keskeisyys. Esimerkiksi Kauhanen-Simanainen (2003) kirjoittaa

määritellessään informaatioarkkitehtuuria tietokokonaisuuksien ryhmittelystä ja nimeämisestä, tietorakenteen järkevistä järjestämisestä ja tuloksekkaiden hakujärjestelmien luomisesta.

Kirja informaatioarkkitehtuurina

Yllä esitetty määrittely ei tee riittävästi tarpeellista eroa digitaalisen ympäristön ja perinteisempien tiedonhallintateknologioiden välillä.

Edellä mainitut luonnehdinnat sopisivat kuvaamaan esimerkiksi kirjaa tiedonhallinnan ja -käytön teknologiana. Irralliset pergamenttiliuskat ja papyruskääröt opittiin paperin kehittämisen myötä sitomaan niteiksi. Niteiden myötä vähitellen keksittiin alkaa käyttää otsikointeja sisällön luokittelussa ja nimeämisessä sekä sivunumeroita, sisällysluetteloita ja hakemistoja helpottamaan valtaviin kirjallaitosten sisällä navigoimista.

Tiedon löytämisen ja ymmärtämisen helpottamiseksi kehitettiin erilaisia tekniikoita, kuten esimerkiksi ranskalaiset viivat. Näihin tekniikkoihin pohjaavat vaikkapa nykyään käytössä olevat graafisten käyttöliittymien hiiriosoitimet. Kirjaan kehitetyt tiedonhallinnan ja -käytön tekniikat ovat hyvin joustavina ja moniin alustoihin muotoutuvina kestäneet aikaa ja ne on omaksuttu digitaaliinkin ympäristöihin.

Myös kirjojen kuvittamiseen ja koristeluun käytettiin aikaa, vaivaa ja taiteellista osaamista, jotta ne olisivat käyttäjilleen paitsi miellyttäviä luettavia myös esteettisiä esineitä. Olivatko siis kirjoja kammioissaan pakertavat munkit tai varhaisia sanomalehtiä suunnittelevat toimittajat visionäärisiä informaatioarkkitehtejä? Kauhanen-Simanainen (2003) tuo esiin tätä ajatusta tukevan **Jesse James Garrettin** huomion siitä, että toimittajat, kirjailijat ja muut ovat kautta aikojen suunnitelleet erilaisia tietoarkkitehtuureja.

Informaatioarkkitehtuuri on yhdistelmä joidenkin alojen perinteistä osaamista, mutta samassa yhteydessä Kauhanen-Simanainen (2003) korostaa, että se on lisäksi paljon muuta: se sisältää liiketoiminnan ja käyttäjänäkökulman, mutta myös informaation tuotannon, hallinnan ja ylläpidon taustaprosesseja. Se vaatii teknistä yleissivistystä ja visuaalisten työkalujen hallintaa.

Onko kirjastoammattilainen informaatioarkkitehti?

Ajatus informaatioarkkitehtuurista tiedon tuottajan, käyttäjän ja ylläpitäjän yhdistävän monialustaisen ja monikanavaisen tilan luojana asettaa kirjastoammattilaisen, jos ei välttämättä itse arkkitehdiksi, niin ainakin informaatioarkkitehtuurin keskelle.

Informaatiotilat ovat kirjastoammattilaisen työtiloja ja samalla kirjastoammattilaiset ovat informaatioarkkitehtuurin käyttäjiä ja usein myös niiden arvioinnin ammattilaisia. Kirjastopalveluiden, erityisesti tieteenkin kirjaston verkkopalveluiden suunnittelu, kokoaminen eri elementeistä ja niiden yhteen toimivuuden takaaminen lähestyy informaatioarkkitehtuuria. Tämä puoli on etenkin koronapandemian aikana ja sen jälkeen korostunut kirjastotyössä.

Esimerkiksi verkkokirjasto HH Finnaa voidaan hahmottaa tilana, aulana, josta on käyttäjälle kulkuja moneen tilaan: kymmenien eri palveluntarjoajien tietokantoihin, oppaisiin, livetilaisuuksiin ja chat-palveluihin. Lisäksi verkkokirjastossa on kytkökset erilaisiin taustalla toimiviin, kansallisesti jaettuuihin ammattilaisten yhteisiin työtiloihin ja järjestelmiin kuten KOHA:aan ja Melindaan.

Osa kirjastotyötä informaatioarkkitehtuurin näkökulmasta on tarjota sujuva siirtyminen tilasta toiseen niin teknisesti kuin asiakaspolun hahmottamisen ja käyttöliittymien heuristiikan kautta.

Lisäksi tietoon liittyvässä asiakaspalvelussa on tärkeää kyky erilaisten arkkitehtuurien yhdistelemiseen osana asiakaspalvelua, sekä kyky opastaa tiedonhakijoita navigoinnissa erilaisten tilojen sisällä ja erilaisten tilojen välillä. Asiakkaan tiedontarpeen tunnistamisen jälkeen on kyettävä hahmottamaan sitä, mihin tilaan, fyysiseen tai digitaaliseen, hänet tulisi ohjata.

Suhteessa informaatioarkkitehtuuriin kirjastoammattilainen on ikään kuin sekä digitaalisessa että fyysisessä maailmassa oleva interaktiivinen opastaulu. Hän paitsi tuottaa ja yhdistelee näitä ympäristöjä palvelujen tuottamiseksi vuorovaikutuksessa käyttäjiensä kanssa, myös auttaa arkkitehtonisten ratkaisujen sisällä liikkuja oikeaan suuntaan.

Lähteet

Ding, W. & Lin, X. 2010. [Information Architecture: The Design and Integration of Information Spaces. Synthesis Lectures on Information Concepts, Retrieval, and Services.](#) Springer.

Kauhanen-Simanainen, A. 2003. Informaatioarkkitehtuuri. CIM-kustannus.

Rosenfeld, L. Morville, P. & Arango. 2015. Information Architecture: For the Web and Beyond. O'Reilly Media.